

Pravda nepředmětná

Není tak nesnadné vzít na vědomí a pochopit, že podobně, jako musíme rozlišovat mezi věcí nebo osobou a naší představou či pojetím té věci nebo osoby, musíme rozlišovat i mezi pravdou a naším poznáním a pojetím pravdy. Zcela zásadní chybu udělal již kdysi dávno Aristotelés, když za vlastní místo pravdy prohlásil LOGOS (a to ještě ve smyslu soudu, výpovědi). Pravda, jejíž místo je v soudu (výpovědi), je vždy jenom lidským pokusem o vyslovení něčeho, co platí i bez tohoto vyslovení a co je mírou a kritériem tohoto i každého jiného pokusu o takové vyslovení. Skutečný problém se skrývá jinde. Jakmile je provedeno toto rozlišení mezi pravdou a jejím poznáním a pojetím, je v důsledku tisícileté tradice z oné pravdy samotné učiněna jakási předmětná skutečnost, věc, realita. To je však natrvalo neudržitelné; něco takového se mohlo chápat jako smysluplné pouze v rámci středověké koncepce, že jde o ideu v boží mysli, což zase byla adaptace platónského pojetí idejí. Pokusit se o jiné pojetí, které by sice jednoznačně chápalo pravdu jako skutečnost (= vedoucí ke skutkům, k uskutečnění), ale nikoliv jako realitu (tj. věčnou, předmětnou skutečnost již uskutečněnou), tedy nutně předpokládá kritiku celé dosavadní myšlenkové tradice právě z tohoto hlediska, a to znamená také pokus o rozpoznání onoho rozcestí, na kterém se kdysi pradávno filosofie vydala „nesprávným“ směrem. Právě v rámci toho pojetí, které máme na mysli a jehož se pokoušíme dobrat, bude tato formulace, která asi ihned vzbudí námitky a protesty, mít docela zřetelný smysl. Aby však tento smysl mohl být vskutku ozřejmen, je zapotřebí provést řadu výzkumů a také několik myšlenkových experimentů. Filosofie je totiž svou bytostnou povahou disciplínou experimentální, i když se její experimenty přímo týkají pouze myšlenek.

(Berlin, 930703-1)